

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра перекладознавства імені Миколи Лукаша
Кафедра англійської філології та методики викладання іноземної мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету іноземних мов
Світлана ВІРОТЧЕНКО

“30” серпня 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ЛЕКСИКОЛОГІЯ З ПОРІВНЯЛЬНИМ КОМПОНЕНТОМ

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
галузь знань	03 – гуманітарні науки
спеціальність	035 – філологія
освітня програма	англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова
спеціалізація	035.041 германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська
вид дисципліни	обов’язкова
факультет	іноземних мов

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

“29” серпня 2023 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

БОНДАРЕНКО Євгенія Валеріївна, д. філол. н., професор, професор кафедри англійської філології та методики викладання іноземної мови,

ФРОЛОВА Ірина Євгенівна, д. філол. н., доцент, професор кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша.

Програму схвалено на засіданні кафедри англійської філології та методики викладання іноземної мови Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

“28” серпня 2023 року, протокол № 1

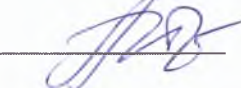
В.о. завідувача кафедри англійської філології та методики викладання іноземної мови

 к.ф.н., доц. Ірина МОРОЗОВА

Програму схвалено на засіданні кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша

“28” серпня 2023 року, протокол № 1

Завідувач кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша

 д.ф.н., проф. Олександр РЕБРІЙ

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова» за спеціальністю 035 філологія

Гарант освітньо-професійної програми

 д.ф.н., проф. Людмила СОЛОЩУК

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

“29” серпня 2023 року, протокол № 15

Голова науково-методичної комісії факультету іноземних мов

 к.п.н., доц. Анна КОТОВА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Лексикологія з порівняльним компонентом” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова».

Перший (бакалаврський) рівень

спеціальність 035 Філологія (денна форма навчання)

спеціалізація: 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни “Лексикологія з порівняльним компонентом” є розширення знань про слово, його структуру в англійській та українській мовах та лексику англійської та української мов як систему. Студенти ознайомлюються з процесом формування словникового складу англійської та української мов, семантичною та морфологічною структурою слова, словотворенням. Приділяється увага проблемі семантичних трансформацій лексем, когнітивному аспекту створення лексичної системи як форми реалізації національної концептосфери.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є змістовно орієнтовані: набуття студентами знань щодо структурних та когнітивно-семантичних ознак лексем та усього словникового складу англійської та української мов; мовно орієнтовані: оволодіння спеціальною термінологією, а також подальше підвищення рівня володіння лексичними одиницями англійської мови, а саме: фразеологізмами, ідіомами, неологізмами, словами-портмоне, одиницями формального спілкування, архаїзмами та історизмами, а також лексичними одиницями британського та американського варіантів.

Навчальна дисципліна забезпечує розвиток таких компетентностей:

А) Інтегральна компетентність:

Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі лінгвістики в процесі навчання та професійної діяльності, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки (зокрема лексикології) і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Б) Загальні компетентності:

ЗК-2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області (лексикологія з порівняльним компонентом), її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК-3 Здатність до пошуку, аналізу і оцінки інформації, необхідної для вирішення професійних завдань, професійного та особистісного розвитку. Набуття навичок з інтерпретування інформації в усній формі, перекладання та реферування її письмово.

ЗК-5 Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-6 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел

ЗК-7 Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-11 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-12 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

В) Фахові компетентності:

ФК-4 Здатність критично переосмислювати набутий досвід та новітні досягнення філологічної науки.

ФК-9 Здатність розуміти структури мов, що вивчаються, їх зміст та функціонування.

ФК-10 Уміння використовувати різні види усної та письмової комунікації на українській, англійській та другій іноземній мові в професійній діяльності – у жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному) для розв’язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

1.3. Кількість кредитів:
Денна форма навчання – 3

1.4. Загальна кількість годин:
Денна форма навчання – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни
Обов'язкова / за вибором
Денна форма навчання
Рік підготовки
3-й
Семестр
6-й
Лекції
26 год.
Практичні, семінарські заняття
6 год.
Лабораторні заняття
не передбачено
Самостійна робота
58 год.
у тому числі індивідуальні завдання
не передбачено

Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Курс вступу до мовознавства, вступу до перекладознавства, усної практики та аналітичного читання англійської мови, вступ до германської філології, історія германських мов.

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні досягти таких програмних результатів навчання:

Знання

- *змістові*

ПРН1. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів

- *мовні*

ПРН8. Знати систему іноземної мови, бути здатним до інтерпретації не тільки літературних, але і наукових, ділових, публіцистичних, фольклорних текстів, включаючи пам'ятники писемності.

ПРН9. Знати англійську мову, її зміст, структуру та функціонування, а також мовні норми, в тому числі орфографічні і пунктуаційні, використовувати ці знання для висловлювання власної думки в усній і письмовій формах.

вміння

ПРН7. Володіти соціокультурною компетенцією, що передбачає знання національно-культурних особливостей соціальної і мовної поведінки носіїв мови: їх звичаїв, етикету,

соціальних стереотипів, історії та культури, а також способів користування цими знаннями в процесі спілкування.

ПРН10. Ідентифікувати, класифікувати і аналізувати мовні одиниці різних мовних рівнів (фонетичного, морфологічного, синтаксичного, лексичного, стилістичного), визначати їх взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

комунікативні компетентності

ПРН5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

ПРН6. Здійснювати мовну діяльність державною та іноземними мовами відповідно до цілей і ситуації спілкування в рамках тієї чи іншої діяльності.

автономність та відповідальність

ПРН14. Планувати і здійснювати на належному рівні дослідження в галузі філології.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Лексикологія у системі лінгвістичних дисциплін. Базові поняття та принципи сучасної лексичної семантики

Визначення слова, базової одиниці лексичної системи. Типи лексичних одиниць. Основні завдання лексикології. Семантика лексичних одиниць. Поняття семи. Семантична структура слова. Принципи аналізу семантичної структури слова. Поняття полісемії та метод контекстного аналізу слова. Системна структура англійського та українського словника. Поняття лексико-семантичного поля. Типологія семантичних полів. Омонімія, синонімія, антонімія в англійській та українській

Тема 2. Функціональні принципи лексикології

Поняття мотивації. Типологія та причини семантичних змін. Формальна, розмовна лексика та сленг, неологізми, історизми, архаїзми, варіанти мови (лексичний аспект). Поняття стильового розшарування словника англійської та української мов. Історія та сучасність англійськомовної та української лексикографії. Принципи класифікації словників.

Тема 3. Словотвір і фразеологія в англійській та українській

Морфеми, типи морфем, принципи морфемного аналізу. Дериваційний аналіз слова. Проблема словотвору. Словотвір в англійській та українській. Продуктивні способи словотвору. Деривація: афіксація (префіксація, суфіксація), конверсія. Словотвір в англійській та українській. Словоскладення, класифікації складних слів. Скорочення, типи скорочень. Інші способи словотвору. Вільні та стійкі словосполучення. Вільні словосполучення в англійській та українській. Поняття фразеологічних одиниць в англійській та українській. Класифікації фразеологічних одиниць. Шляхи утворення фразеологічних одиниць. Прислів'я та приказки як прошарок фразеології.

Тема 4. Етимологічний склад англійської та української мов

Етимологічний склад мови. Споконвічні слова та запозичення. Класифікація та характерні риси споконвічних слів в англійській та українській. Етимологічний склад англійської та української мов. Способи та шляхи запозичень, типи запозичених слів, критерії запозичень. Асиміляція запозичень, типи асиміляцій. Етимологічний склад англійської та української мов. Джерела запозичень в англійській та українській мовах.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1.						
Разом за розділом 1	45	13	3			29
Розділ 2.						
Разом за розділом 2	45	13	3			29
Усього годин	90	26	6			58

4. Темати лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
1.	Лексикологія як наука про слово. Визначення слова, базової одиниці лексичної системи. Типи лексичних одиниць. Основні завдання лексикології	2
2.	Семантика як розділ лексикології. Семантика лексичних одиниць. Поняття семи. Семантична структура слова. Принципи аналізу семантичної структури слова. Поняття полісемії та метод контекстного аналізу слова	2
3.	Словник як система. Системна структура англійського та українського словника. Поняття лексико-семантичного поля. Типологія семантичних полів	2
4.	Омонімія, синонімія, антонімія в англійській та українській	2
5.	Функціональна та регіональна типологія словника англійської мови. Формальна, розмовна лексика та сленг, неологізми, історизми, архаїзми, варіанти мови (лексичний аспект)	2
6.	Стилістична типологія словника англійської мови	2
7.	Англійська та українська лексикографія. Історія та сучасність англійськомовної та української лексикографії. Принципи класифікації словників	2
8.	Словотвір в англійській та українській. Морфеми, типи морфем, принципи морфемного аналізу. Дериваційний аналіз слова. Проблема словотвору. Словотвір в англійській та українській мовах. Продуктивні способи словотвору	2
9.	Деривація: афіксація (префіксація, суфіксація), конверсія	2
10.	Словоскладення, класифікації складних слів. Скорочення, типи скорочень. Інші способи словотвору	2
11.	Фразеологія. Вільні та стійкі словосполучення. Вільні словосполучення в англійській та українській мовах. Поняття фразеологічних одиниць. Класифікації фразеологічних одиниць в англійській та українській мовах. Шляхи утворення фразеологічних одиниць в англійській та українській мовах. Прислів'я та приказки як прошарок фразеології.	2
12.	Етимологічний склад англійської та української мов. Споконвічні слова та запозичення. Класифікація та характерні риси споконвічних слів в англійській та українській	2

13.	Способи та шляхи запозичень, типи запозичених слів, критерії запозичень. Джерела запозичень в англійській та українській мовах. Асиміляція запозичень, типи асиміляцій.	2
Разом:		26

5. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Семантика лексичних одиниць. Функціональна та стилістична типологія словника англійської та української мов.	2
2.	Морфемний та дериваційний аналіз слова. Словотвір в англійській та українській мовах.	2
3.	Споконвічна та запозичена лексика англійської та української мов. Англійська та українська лексикографія.	2
Усього годин		6

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1	Системні закономірності лексичного складу мови	4	Включено до підсумкового контролю
2	Функціональні особливості складу словника англійської та української мов	4	Включено до підсумкового контролю
3	Омонімія, синонімія, антонімія в англійській та українській	4	Включено до підсумкового контролю
4	Функціональна та регіональна типологія словника англійської мови. Формальна, розмовна лексика та сленг, неологізми, історизми, архаїзми, варіанти мови (лексичний аспект)	6	Включено до підсумкового контролю
5	Стилістична типологія словника англійської мови	4	Включено до підсумкового контролю
6	Особливості словотвору та історія утворення фразеологічних одиниць в англійській та українській мовах	4	Включено до підсумкового контролю
7	Деривація: афіксація (префіксація, суфіксація), конверсія	4	Включено до підсумкового контролю
8	Словоскладення, класифікації складних слів. Скорочення, типи скорочень. Інші способи словотвору	4	Включено до підсумкового контролю

9	Фразеологія. Вільні та стійкі словосполучення. Вільні словосполучення в англійській та українській мовах. Поняття фразеологічних одиниць. Класифікації фразеологічних одиниць в англійській та українській мовах.	5	Включено до підсумкового контролю
10	Шляхи утворення фразеологічних одиниць в англійській та українській мовах. Прислів'я та приказки як прошарок фразеології	4	Включено до підсумкового контролю
11	Етимологічний склад англійської та української мов	4	Включено до підсумкового контролю
12	Способи та шляхи запозичень, типи запозичених слів, критерії запозичень. Джерела запозичень в англійській та українській мовах. Асиміляція запозичень, типи асиміляцій.	6	Включено до підсумкового контролю
13	Англійська та українська лексикографія. Історія та сучасність англійськомовної та української лексикографії. Принципи класифікації словників.	5	Включено до підсумкового контролю
	Разом	58	–

6. Індивідуальні заняття

Не передбачено планом

7. Методи навчання

I. Ініціальні (викладач – студент):

1. Словесно-аудіальні (лекція, розповідь, бесіда), у тому числі – інтерактивні (опитування, дискусія, обговорювання, оцінювання)
2. Наочно-візуальні (демонстрація схем, діаграм, таблиць, прикладів мовних структур, тощо), у тому числі – мультимедійні (мультимедійні презентації лекцій).

II. Респонсивні (студент – викладач):

1. Теоретичні: робота з першоджерелами, підручниками, інтернет-матеріалами, пошук необхідної інформації.
2. Практичні: виконання практичних підсумкових завдань за матеріалами лекцій.

8. Методи контролю

- опитування
- спостереження
- співбесіда
- тестування
- іспит

9. Схема нарахування балів

Робота в семестрі		Іспит	Сума
60		40	100
T1+T2	T3+T4		
30	30		

Критерії оцінювання

Оцінювання складається з двох компонентів: (1) робота в семестрі (60 балів); (2) іспит (40 балів).

(1) Робота в семестрі. Студент отримує 30 балів за виконання кожного письмового тестового завдання (загалом максимум 60 балів); кожне тестове завдання містить 20 питань на множинний вибір, за кожну правильну відповідь нараховується 1.5 бал, зразок тестового завдання додається. Для допуску до складання підсумкового контролю здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 30 балів з навчальної дисципліни за роботу в семестрі.

(2) Іспит проходить у вигляді письмового тесту на множинний вибір, який містить 20 питань та оцінюється максимально у 40 балів.

Кількість правильних відповідей	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Бали	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
Кількість правильних відповідей	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Бали	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно	зараховано
70–89	добре	
50–69	задовільно	
1–49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна

1. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов (посібник для перекладацьких відділень вузів). Вінниця: Нова книга, 2003. 160 с.
2. Квеселевич Д.І. Практикум з лексикології сучасної англійської мови: *Modern English Lexicology in Practice*: Навч. пос. Вінниця: Нова книга, 2001. 127 с.
3. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2003. 464 с.
4. Раєвська Н.М. Лексикологія англійської мови. К.: Вища школа, 1979. 303 с.
5. Шевченко Л.Ю., Різун В.В., Лисенко Ю.В. Сучасна українська мова / за ред. О.Д. Пономаріва. К.: Либідь, 1993. 336 с.

Допоміжна

1. Bondarenko I. Time Domain Matrix Modeling in Cognitive Linguistic Research. Marianna Bolognesi and Gerard J. Steen (eds.). *Perspectives on Abstract Concepts. Cognition, language and communication*. 65. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2019. P. 287-311.

2. Мостовий М.І. Лексикологія англійської мови: Підруч. Для ін-тів і фак. інозем. мов. – Х.: Основа, 1993. – 255 с.
3. Fischer R. Lexical change in present-day English: A corpus-based study of the motivation, institutionalization, and productivity of creative neologisms: Tubingen: Narr, 1998. – IX. – 209 с.
4. Lewis N. Instant word power. – New York etc.: Signet, 1981. – XIV. – 386 с.

11. Інформаційні ресурси

1. Oxford Dictionaries online. URL: <http://oxforddictionaries.com/>
2. Cambridge Dictionary Online. URL: <http://dictionary.cambridge.org/>
3. Longman English Dictionary Online. URL: <http://www.ldoceonline.com/>
4. Merriam-Webster online. URL: <http://www.merriam-webster.com/>
5. Snappy Words. URL: <http://www.snappywords.com/>
6. Time Magazine Corpus of American English. URL: <http://corpus.byu.edu/time/>
7. Wordia. URL: <http://www.wordia.com/>

До РП також підготовлено матеріали навчально-методичного комплексу: 1) Навчальний контент (слайд-презентації із частковим аудіосупроводом) 2) Тематика та зміст практичних занять 3) Завдання для підсумкового контролю (іспит включно) 4) Електронне забезпечення на інтерактивній платформі CANVAS.

SUMMARY

The course “**Lexicology with Comparative Components**” has been modified within the framework of the Erasmus+ Project 610427-EE-2019-EPPKA2-CBHE-JP Foreign Language Teacher Training Capacity Development as a Way to Ukraine’s Multilingual Education and European Integration (MultiEd)

Components modified:

- content updated;
- key terms introduced;
- competencies and learning outcomes added;
- constructive alignment observed throughout the course;
- self-study specified (see Self-Study Guidelines attached to the syllabus)
- peer-assessment envisaged during practical tasks;
- entry and final tests;
- groupwork during practical work;
- interactive lectures.

The course is delivered in the academic year 2023/24(6th semester) to BA students of the 3rd year majoring in English at the School of Foreign Languages of V.N. Karazin Kharkiv National University.

Branch of knowledge: 035 Philology

Specialization: 035.041 Germanic languages and Literature, Translation inclusive.

Status of the discipline: cycle of professional courses; compulsory course

Developers and Lecturers: Prof. Ievgeniia BONDARENKO, DrSci in Linguistics, Department of English Philology and Methodology of Foreign Language Teaching, professor; Prof. Iryna FROLOVA, DrSci in Linguistics, Mykola Lukash Department of Theory and Practice of Translation, professor.

Course volume:

3 ECTS/5 ECTS (corr. course)

26/6 hours of class work (lectures and classes); 58 hours of self-study

Form of final control: test (written test): A, B, C, D

Course language: English

Course prerequisites: level of English – B2; Introduction to General Linguistics, Introduction to Translation Studies; Introduction to Germanic Philology; History of the English Language

Course summary:

The course “Lexicology with Comparative Components” is compulsory for students who work towards their BA degree majoring in English. The course aims at developing in students an understanding of the key concepts of Lexicology of English in comparison with their Ukrainian counterparts as well as exploring practical ideas in order to help students better integrate into the English language teaching and translation practices. The course features such professionally oriented issues as the place of Lexicology in the architecture of modern linguistics, types of lexical units, their internal and external structures, etymology of English and Ukrainian vocabulary, structuring patterns and principles of English and Ukrainian vocabulary and the issues of modern lexicography.

Competencies:

Integral competency: ability to solve complex professional and research problems in the field of linguistics, Lexicology in particular.

General competencies:

- ability to keep and promote moral, cultural, scientific values and achievements of the society rooted in the history and patterns of development of the subject (Lexicology with Comparative Components), its role in the system of humanities, natural sciences and technology;
- ability to search, analyze and process the information necessary for solving professional tasks, professional and personal development. Honing skills of information processing in oral mode, via translation, and referencing in writing.
- ability to study and to obtain present-day knowledge;
- ability to search, process, and critically analyze information from various sources;
- ability to identify, formulate and solve philological problems;
- ability to apply knowledge in real-life situations;
- command of information and communication technologies.

Professional competencies:

- ability to critically review obtained experience and state-of-the-art theories in Philology;
- ability to correctly interpret structures of languages under study, their content and functions;
- ability to use different modes of oral and written communication in Ukrainian, English and the second Major foreign language for professional purposes, in particular, in their stylistic diversity and registers of communication (formal, non-formal, neutral) for solving communicative tasks in different spheres of life.

Learning outcomes:

Students are to

- have the knowledge of the following

content: the main problems in the sphere of philology, approaches to solving them by using appropriate methods and innovative methods;

language: to know language system, be able to interpret fiction along with scientific, business, mass media, and folklore texts including historical documents; English, its structure, units, and functions, language norms that include spelling, punctuation and use this knowledge for oral and written communication.

be able to: efficiently communicate using state and foreign languages in accordance with aims and situation of communication in terms of a certain activity; demonstrate socio-cultural competence that includes awareness of national-cultural differences in social and linguistic behavioral patterns of language native speakers, their customs, etiquette, social stereotypes, history and culture, as well as ways of applying them in communication; identify, classify and analyze language units of different levels, such as phonetic, morphological, syntactic, lexical, and stylistic, their correlation and interpret language phenomena and processes that condition them.

Communicative competencies: be able to work in a team with people of different cultures, religions and political persuasions;

Autonomy and responsibility: to manage and perform appropriate linguistic research.

Assessment and feedback:

- continuous assessment tests – 2x20 points each (explanation to each question is embedded in the test automatic feedback)
- final test – 60 points (explanation to each question is embedded in the test automatic feedback).

Course quality monitoring

1. Syllabus feedback from internal and external (peer-)reviewers

2. Feedback from students who attend the course
3. Students' performance in the course